

Amsterdam, 31 mei 2001

Beste Willem van Lynden,
a Silly letter

Inselaten een prachtige reclame van Heineken, France. mag je de bierkenners in de familie ter hand stellen. Niet alleen "L'abus de alcool," maar ook "L'abus de sex est dangereux pour la santé. A consommer avec modération," is de mening en aanbeveling van de schrijver oeris op de achterkant staat een advertentie voor een mannenblad met een lieflijke dame in lichte "macramé" kledij! Ik herinner me dat ik een foto van een derflijke outfit jullie opstuurde als suggestie voor Sonia, vlak voor ze naar Lima ^{kleding} pore vertrok.

Ik ben wel gelukkig met de verwordenheid in de mode dat de inhoud de vorm bepaalt, waar vroeger de vorm de inhoud bepaalde, zoals het petal was met de wespen taille, quen de Paris etc.

Inselaten een artikel uit de volkskrant. Het origineel heb ik naar Amerika gestuurd naar Andrew Bonar; redende een periode mijn steun en toeverlaat bij de Hays Bank. Na de sluiting v. h. kantoor in Rotterdam gaf hij mij te kennen dat hij niet terug wilde naar het hoofdkantoor in Londen. Volgens hem de 9° hellekring van Dante's Commedia del Arte.

het weet! Het bevelen van hun tot ^{tragedie} beschrijven in Alex and Ignace (i.e. Zachtelijke kinder). Het is maar dat je
kan toe
boek 10

Ik wist hem aan te bevelen bij Reint de Vos (god
hebbe zijn ziel) / West Deutsche Landesbank. Daar
ontmoette hij Nick van Galst, die hij steevast
Nicky Mouse noemde in zijn verhalen aan mij.
Zelf ben ik tot mijn 22de levensjaar niet stonden
bewust geweest. Het moet mij van het hart dat
ik het niet juist vind dat vele jonkheren, baronnen
en wat dies meer zij, vrouwen met meijer met
een burgerlijke achtergrond. Ik vind dat een
vorm van "social descending" nu ik mijn zonen
op het hart gedrukt heb, dat "social climbing"
"at all cost" vermeden moet worden, maakt het
wel de saep erf om wat betreft hun keuze
mofelijkheid voor een passende bruid met
Marilene v.d. Br. en Laurentien Br. voor hun
neus weggepikt zijn door Prinsen.
Wat het onderscheid is tussen adel en niet
adel weet ik niet zo veel. Ik weet dat de
overrijpsdeskundige GOETHE beschreven heeft dat
je geen verschil voelt als je met je hand
onder de rokken van een hertogin prijft of
onder de rokken van een dienstmeisje.
Arme van Galst. Zoveel jaar na zijn dood is
er nog een mépris als zijn naam genoemd
wordt. In Engeland liep ene Thomas Hope
grond die meende dat er een meerwaard ^{aan} zijn
leven zou toevoegen als hij BARON zou worden.
Hij is het niet geworden. Zijn lot is het ^{mofen}
ook om te sterven als "Citoyen". Maar mijn
troost is het dat er ^{een} toneelstuk wordt opgevoerd
over de Dinkhofers. Een voortgescreet van ARTEL
denk ik. Over die familie heeft Van der Meer een ~~elke~~

L'esprit bière par **Heineken**

© PUBLICIS COMPTON Q38

www.heineken.fr

L'ABUS D'ALCOOL EST DANGEREUX POUR LA SANTÉ. À CONSOMMER AVEC MODÉRATION.

SPORTS / MODE / SEXE / CYBER / LOISIRS / BUSINESS

MAXIMA

POUR HOMME

JANVIER 2001

Récit exclusif

La tragédie des hommes du sous-marin Kursk

Forme

Tout ce qu'on doit manger avant et après l'amour

Couples

12 scénarios anti-dispute.

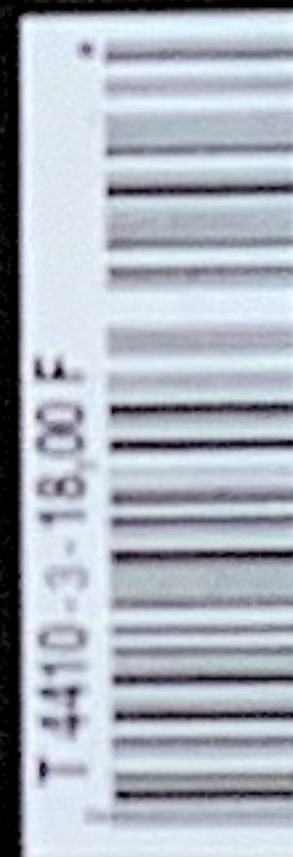
"Le quotidien d'accord, mais pas tous les jours!"

18^F

NOUVEAU

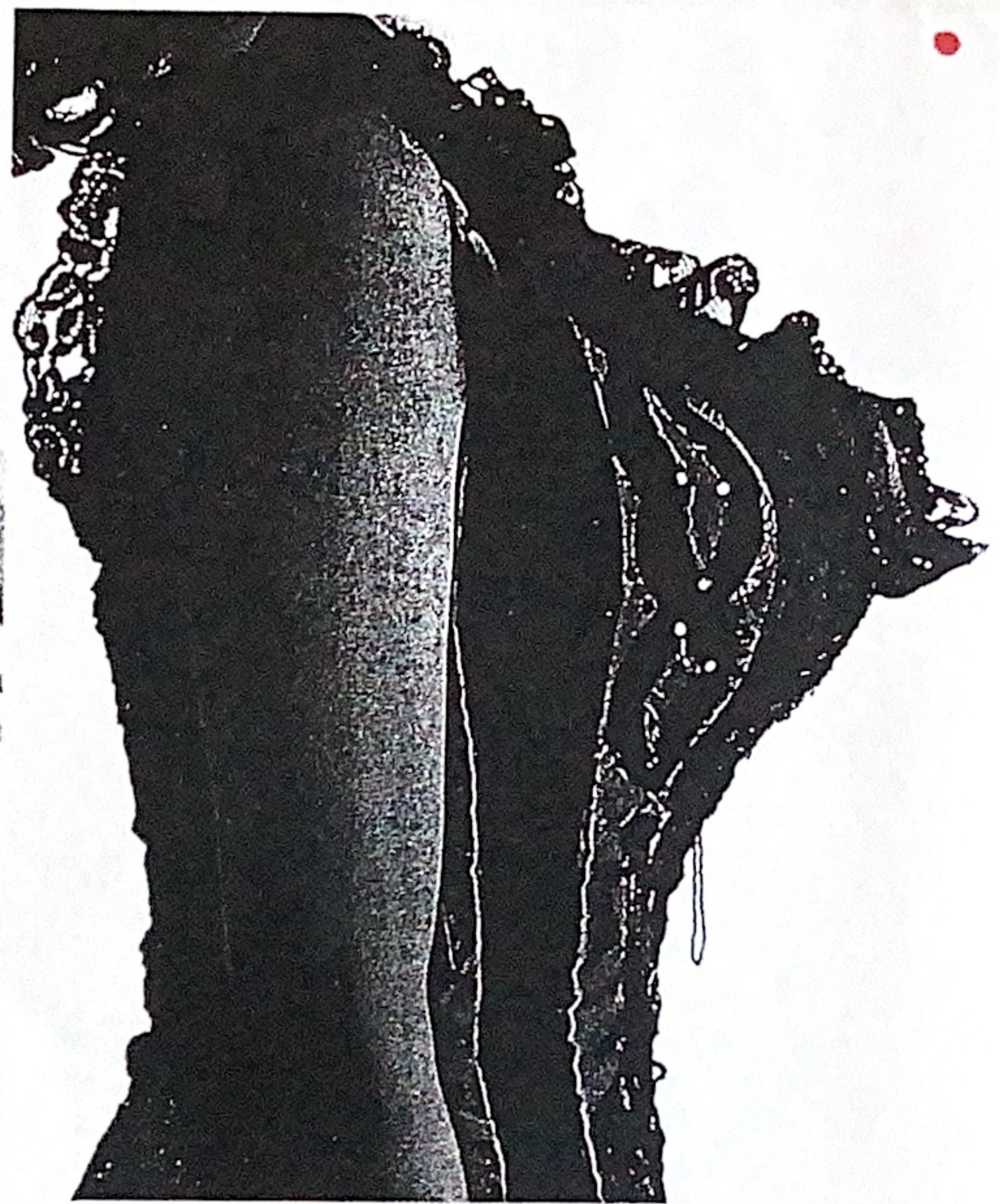
YAMILA

LA STAR
DE VICTORIA'S SECRET

N°3

POUR HOMME

ISN'T IT NICE TO LIVE IN A TIME WHEN
WOMEN AREN'T BEING PUSHED AROUND SO MUCH ANYMORE?

Women have spent the last ten centuries conforming to their lingerie. Fortunately, lingerie has finally gotten around to conforming to women.

M A I D E N F O R M®

©1990 MAIDENFORM, INC. FEATURING DUPONT'S LYCRA® SPANDEX

Deze week trouwde prins Constantijn, de derde koningszoon, met Laurentien Brinkhorst. Adel huwt goeude burgerij, zoals zo vaak. De machtspositie van de Nederlandse adel is de laatste honderd jaar onveranderd sterk gebleven.

door Sander van Walsum

Het zitvlees van de adel

IN HET dagelijks spraakgebruik wekt het woord 'adel' overwegend positieve associaties. Nog steeds zingt de schoolgaande jeugd een oud lied waarin de 'edelman' als de beste danser figureert. Bij een adellijk voorkomen of nobele trekken denken we werktuigelijk aan ranke verschijnningen en verfijnde geesten. Koningin Wilhelmina bracht haar waardering voor de verzetsstrijders tot uiting door hen als de 'nieuwe adel' aan te merken. En het schrijversgilde mocht zich ooit het 'adeldom van de geest' toeëigenen.

Tijdens de Renaissance genoot de Engelse aristocraat Sir Philip Sidney (1554-1586) grote faam als 'de meest volkomen ridder van zijn tijd'. Hij verenigde de kwaliteiten van hoveling, politicus, dichter en veldheer in zich, en hij was – aldus John Aubrey – ook nog eens 'ongewoon mooi'. Hij gold, kortom, als de *uomo universalis* bij uitstek. Als de belichaming van ongeveer alle deugden waarmee een mens maar behept kon zijn. Nadat hij, als volgeling van de landvoogd Leicester, op het slagveld bij Zutphen het leven had gelaten, noteerde een strijdmakker in zijn dagboek: 'De enige hoop van onze tijd schijnt in hem geheel te zijn uitgedoofd'.

De edelman is onmisbaar in het omvangrijke oeuvre van Marten Toonder. Markies De Cantecler heeft alles waarnaar de parvenu Olivier B. Bommel zo hartstochtelijk verlangt: een voorvaderlijk slot, een natuurlijke gratie, culturele bagage (hij dicht sonnetten), een zekere moed, en een gevatheid die Bommel zelden weet te pareren: 'Wat schort er aan amice? Ge ziet er bewolkt uit. Kwam uw spel patience niet uit?' Bommel heeft alleen geld. Misschien wel meer dan De Cantecler – al komt de lezer daar nooit helemaal achter. Maar de stijl die Bommel begeert, is niet te koop. En hij lijkt zich daar zelf volop van bewust te zijn, getuige zijn adagium 'geld speelt geen rol'.

Dat materiële weelde niet de opmaat is van aristocratische verfijning, bleek tijdens de radicale fase van de Franse

Tot op de dag van heden geldt veldmaarschalk Douglas Haig, *Earl of Beverside*, als de kwade genius achter de offensieve strategie van het Britse leger. Die strategie behelsde – ietwat gechargeerd – weinig meer dan een continue stormloop op de stellingen van de vijand. Tijdens de Drieporenslag of de Rozenoorlog was deze benadering nog enigszins in overeenstemming met de reikwijdte van het geschut, maar tijdens de eerste 'industriële oorlog' was ze volkomen door de stand van de techniek achterhaald. Honderdduizenden militairen lieten het leven bij de verovering van nietige stukjes land. En hun bevelhebber geldt sindsdien als de cynische heerser over leven en dood van het naamloze voetvolk.

zo dicht mogelijk tegen de adel aan-schragen.

De bankier Karel van Aalst (1866-1939) was zo'n sociale *fellow traveller*. Om zijn reputatie als commerciële *empire builder* te articuleren, trouwde hij met een freule, en kocht hij de heerlijkheid Hoevelaken – inclusief de daaraan verbonden rechten. Sindsdien voerde hij de titel 'Heer van Hoevelaken'. En die titel werd geflankeerd door een Engels equivalent dat hem door koning George V was verleend. Het landhuis dat de vorige (negentiende) Heer van Hoevelaken had nagelaten, voldeed overigens niet helemaal aan wat Van Aalst zich bij een passende behuizing had voorgesteld. Hij liet het met de

Ernst Heldring, zelf een betrekkelijke nieuwkomer in de nationale elite, zich meer aangetrokken tot de 'ouderwet-sche distinctie (...) zooals ik mij voorstel dat het Amsterdam in de jaren 1860 tot '90 er veel gehad moet hebben. In onzen tijd is die beschaafdheid van toon en omgang zeldzaam geworden. Men is nu meer lieden van de daad.'

Van Aalst was zo'n man van de daad. En zijn collega-tycoons namen een ambivalente houding tegenover hem aan. Enerzijds prezen zij zijn doortastendheid als *self made* ondernemer, anderzijds wekte zijn praalzucht hun lachlust op. Zij refereerden aan hem als *homo novus*, 'knappe wisselaar' of nouveau riche. Van Aalst was, alle opgekochte titels ten spijt, een

Tachtiger Karel Joan Lodewijk Alberdink Thijm, alias Lodewijk van Deys-sel, heeft daar een levenswerk van gemaakt. Hij bestelde zijn pyjamajasjes schriftelijk bij de firma Vermeulen. 'Moet de aanmaak in het buitenland gebeuren, zo reekene u ermee dat de levering van uit het Buitenland medebrengt, voor rekening zijn van den heer Alberdink Thijm.' Bij het bestellen van een taxi volgde hij dezelfde procedure. 'De heer Alberdink Thijm verzoekt da-delijk te laten voorrijden een groote wa-gen met een chauffeur, die goed den weg door geheel Amsterdam kent. De direc-tie van Blue Star moet goed vinden, dat de rit niet in rekening moet worden

bezat. Van Deyssel keek er aandachtig naar, rook er aan, stak hem aan, en drukte hem na een paar trekken uit.

De gastheer trok bleek weg, en voegde Van Deyssel toe: 'Mijnheer Thijm, u bent een ploert.' Van Deyssel op zijn beurt, reageerde ontstemd op deze terechtwijzing, en verliet – met achterlating van jas, hoed, stok en overschoenen – het huis. Na enige tijd ging de schilder Kees Verwey hem zoeken. In de donkere tuin trof hij hem aan, onder een bloeiende magnolia. Van Deyssel hilde. 'Waarom weent gij, meester?', vroeg Verwey eerbiedig. 'De heer Boutens heeft mij onheus bejegend', luidde het antwoord. Verwey begreep het niet. Niet Van Deyssel, maar Boutens had immers reden om gepikeerd te zijn. Maar Verwey durfde hierover niet met Van Deyssel in discussie te gaan.

Het voorval liet hem echter niet los. En pas jaren na het overlijden van Van Deyssel, in 1952, besefte hij waarom de schrijver zich 'onheus bejegend' had gevoeld: hij wist het verzoeningsgebaar van Boutens zozeer op waarde te schatten, dat hij zichzelf eveneens het genot van een goede sigaar had willen ontzeggen. Als tegengebaar. Dat deze handreiking met een woede-uitval werd beantwoord, moet hem diep hebben teleurgesteld.

Met andere woorden: alleen de goede verstaander doorvoelt de fijne gebaren van de aristocraat. Dat is volgens de Amsterdamse socioloog Jaap Dronkers ook een van de redenen waarom de Nederlandse adel zich in de 20ste eeuw zo goed binnen de Nederlandse elite heeft weten te handhaven. Met een tamelijk statische omvang van zo'n tien-duizend zielen is zijn relatieve aandeel van de bevolking weliswaar afgenomen, maar zijn machtspositie is onverminderd sterk. Volgens de 'ruime definitie' die Dronkers vorig jaar hanteerde in een studie naar de sociaal-economische positie van de 323 adellijke geslachten in Nederland, behoort bijna tien procent van deze bevolkingsgroep tot de

revolutie – toen de representanten van het *ancien régime* op grote schaal werden vervolgd. Velen van hen werden, in afwachting van hun berechting, ondergebracht in de Parijse Conciergerie. Een van de gedetineerden, Jacques-Claude Beugnot, raakte daar onder de indruk van de moed die zijn vrouwelijke lotgenoten aan de dag legden. 'Over het algemeen wisten de vrouwen uit de betere kringen tot aan het einde toe het heilige vuur van de goede smaak en wellevendheid brandende te houden. 's Morgens verschenen zij in een luchtig ochtendtoilet, dat zo bevallig en verzorgd was samengesteld, dat het geheel niet de indruk wekte dat zij een nacht doorgebracht hadden op een ellendige matras of – en meestal – op een stinkende strozak.

'Vaak gebruikten wij gemeenschappelijke maaltijden. Banken, ter borsthoogte ongeveer, werden aan weerszijden van het hek geschoven. Hierop zetten wij, in overeenstemming met de rommeligheid van de lokaliteit, niet het gerei voor de maaltijd, maar de gerechten zelf neer. Onder het verorberen van gerechten, smakelijk gekruid door eetlust, vloegen fijnzinnige uitspraken en spitse opmerkingen door het traliwerk over en weer. Luchtig werd er over van alles gekout, zonder enige zwaarwichtigheid. Rampspoed werd hier behandeld als gold het een lastig kind waar je beter maar om lachen kunt. En zo werd er dan ook hartelijk gelachen om de goddelijkheid van Marat, de heilige roeping van Robespierre en de rechterlijke waardigheid van Fouquier. Alsof men dat omhooggefallen bloederig tuig wilde duidelijk maken: jullie kunnen ons vermoorden wanneer jullie dat goeddunkt, maar jullie kunnen ons niet verhinderen aangenaam gezelschap te zijn.'

Voor de Europese adel was de Eerste Wereldoorlog veel rampspoediger dan de Franse Revolutie. In Duitsland en de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie raakte hij na de militaire nederlaag gemarginaliseerd. In Rusland vormde hij het object van de furie der bolsjewieken. En op de slagvelden van Vlaanderen gooiden Engelse aristocratenzonen – als zij er al niet het leven lieten – de mooie reputatie van de 'zwaardadel' te grabbel.

Dat cynisme werd nog het treffendst onder woorden gebracht door een Russische collega van Haig die – na te zijn gecondoleerd met het grote verlies aan mensenlevens – elke schijn van compassie wist te vermijden: 'Mensen? Het enige waar ik géén gebrek aan heb, zijn mensen.'

Aan het neutrale Nederland ging de erosie van het aanzien der adel goeddeels voorbij. Zij het dat de baronnen en jonkheren zich daar niet altijd van bewust waren. Zij deelden volop in de malaise van hun onteigende, ontrechte of door inflatie getroffen familieleden in den vreemde. Dat liet echter onverlet dat zij nog altijd deel uitmaakten van de maatschappelijke en culturele voorhoede. Wie niet van adel was, wilde graag

op waarin ongeveer alle neostijlen waren vertegenwoordigd.

Met deze hang naar vertoon en uitbundigheid onderscheidde Van Aalst zich van zijn collega-ondernemers die hun leefwijze meer entten op die van de oude geslachten. Zo voelde de reder

uiteis ten spijt, een *bona fide* excentriec. En de snob – afkorting van *sine nobilitate*, 'ofwel zonder adel' – is welbeschouwd geen nep-aristocraat, maar – erger nog – de vleesgeworden ontkenning van adellijke deugden.

Die deugden kan ook de niet-aristocraat zich overigens eigen maken. De

gebrachten in Amsterdam de weg weet. Men verzuime ook niet genoeg benzine mee te nemen.'

Hoezeer de gedragscodes van Van Deyssel de communicatie met minder verijnde geesten in de weg kon staan, blijkt uit een voorval dat Louis Ferron heeft opgetekend in zijn boek over de Haarlemse kunstenaarsociëteit Teisterbant. In het jaar 1935 orchestreerden enkele leden van dit genootschap een verzoeningspoging tussen Van Deyssel en de dichter Pieter Boutens – met wie hij enige jaren tevoren gebrouilleerd was geraakt. De bijeenkomst vond plaats bij Boutens thuis, ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag. Om blijk te geven van zijn goede wil, bood hij Van Deyssel een sigaar aan. De beste die hij

honderd jaar ongewijzigd gebleven.

'Dat willen wij, Nederlanders, eigenlijk liever niet weten', zei Dronkers vorig jaar in *de Volkskrant*. 'Wij zijn toegewijde aanhangers van de moderniseringstheorie' die stelt dat aangeboren kenmerken er in onze verlichte samenleving niet zoveel toe doen. Maar de praktijk is anders. Het adeldom is als vanouds een extrafunctionele kwalificatie: iets waarmee je je kunt onderscheiden van mensen die op basis van inhoudelijke criteria niet voor je onderdoen. Een titel geeft het cv van de drager een zekere attentiewaarde. Ze schept positieve verwachtingen.'

Die verwachtingen zijn wellicht gevoed door 'het middelpuntzoekende karakter' van de Nederlandse adel. In de ons omringende landen wortelt de aristocratie overwegend in de feodaliteit. De meeste oude geslachten behoren tot wat vroeger de militaire adel (*noblesse de l'épée*) of plattelandsadel werd genoemd. In Nederland bewoog de adel zich vanaf de 16de eeuw naar de stedelijke machtscentra. Zowel fysiek als in professioneel opzicht. De meeste voor- en oostelijke provincies vestigden zich in Holland en Zeeland, waar zij zich toelagden op het openbaar bestuur. Om zich te kunnen handhaven, hebben zij, aldus Dronkers, hun 'sociaal kapitaal' voortdurend moeten moderniseren. Eerst door familiebanden aan te knopen met de hoge burgerij, later door deelname aan het hoger onderwijs. De oude adel is, met andere woorden, verburgerlijkt, en de jonge (napoleontische) adel heeft veelal een burgerlijke achtergrond. Zijn sociaal profiel strookt min of meer met dat van de omringende samenleving. En dat heeft zijn *staying power* aanmerkelijk vergroot.

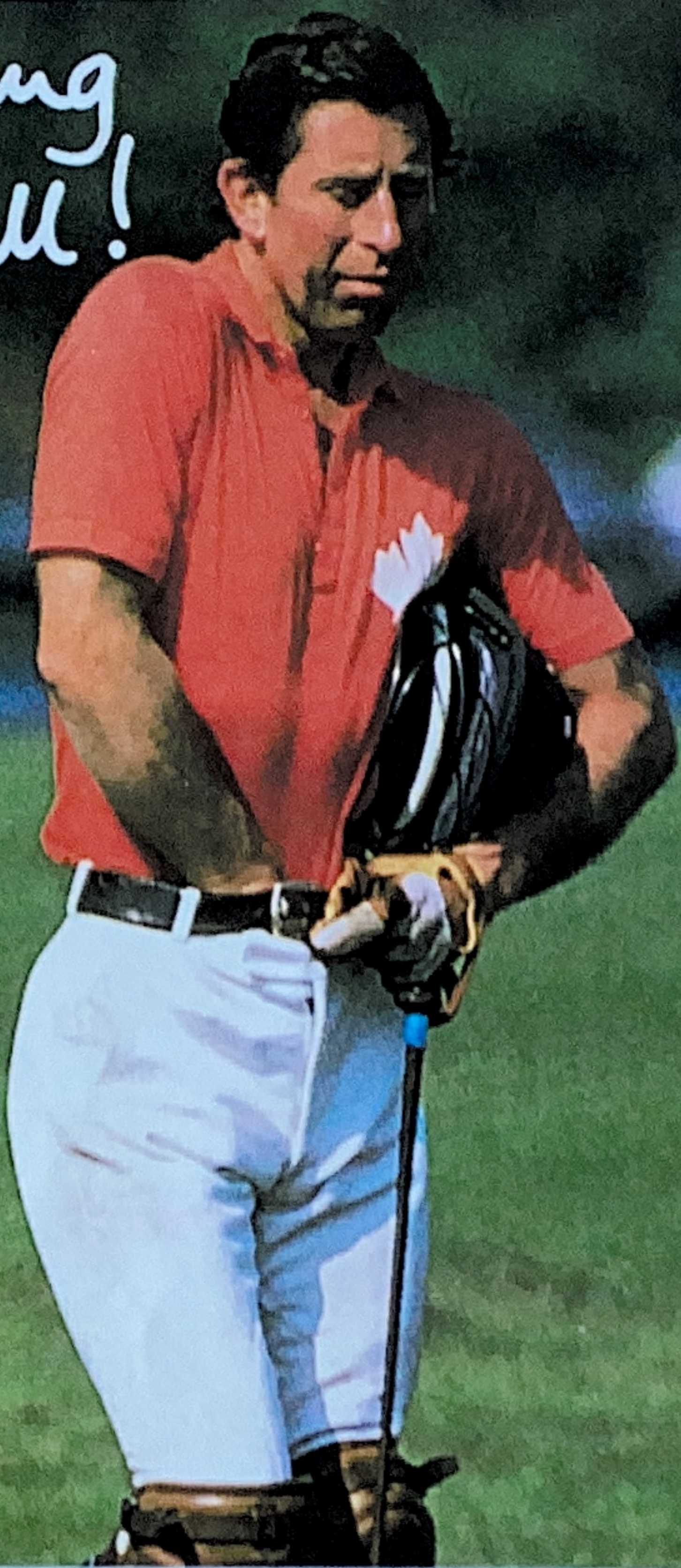
Alleen in de 'klassieke' studentenverenigingen wordt het onderscheid tussen de burgerij en de adel nog gekoesterd. En de telgen van de oude, pre-Napoleontische, geslachten rekenen de jonge adel voor het gemak ook maar tot de burgerij. Vanuit de beslotenheid van hun jaarclub of dispuut slaan zij minzaam de vertwijfelde pogingen van 'de ploerten' gade om zich de mores van de aristocratie eigen te maken. Zij, en zij alleen, weten dat daarmee veel meer dan drie generaties zijn gemoed. Zij zijn daarvan het levende bewijs.

SPOREN

e-mail: sporen@volkskrant.nl

Having
a Ball!

Op zoek naar zitvlees?

...verloor, maar nooit
 ht en Heimwee', de
 r de geschiedenis van
 lm is een reconstructie
 en vertelling van vijftig
 it de geschiedenis van
 ken een bijzondere
 itale filmtechnieken.

mei in Calypso 2001.

Her Maassluisse Hooft met het
 kantoor van Dirkzwager

De Laatste Rede

Wie in Nederland over het loodswezen praat, ontkomt niet aan de naam Dirkzwager. De familienaam uit Maassluis is een begrip in de martieme wereld en heeft de stad aan de Nieuwe Waterweg internationaal aanzien gegeven. Dat was voor oud-inwoner van Maassluis en oud-journalist Piet Warnaar aanleiding een script te schrijven waarin de familie centraal staat. De hoogte- en dieptepunten van de Dirkzwagers worden op spraakmakende plekken in Maassluis opgevoerd. Het toneelstuk 'De Laatste Rede' maakt onderdeel uit van Havens & Heerlijkheden, een reeks culturele activiteiten van zeer diverse pluimage, die in achttien omliggende gemeenten van Rotterdam op stapel staat.

'De Laatste Rede', op 22 en 23 juni op diverse plekken in Maassluis.

Foto Rotterdam Culturele Hoofdstad

Ann: A J.

ACD } → e l u n a z a l e v i a j u l l e
 A D D }
 26.2.2001.

Oort gedroond van de laatste
 over de familie². In de beginne tot
 steeds meer grote Oranjes te
 leken. In de... ..